

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Visdief (*Sterna hirundo*) A193

1. Status:

Vogelrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1981). Voor Natura 2000 relevant als broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: Zoals alle sterns is ook de visdief een slanke vogel met een sierlijke vlucht. De visdief heeft opvallend lange, zeer smalle vleugels en een gevorkte staart. Deze koloniebroedvogel nestelt in rustige, schaars begroeide plekken nabij visrijke wateren langs de kust maar ook in het binnenland. De Nederlandse broedvogels zijn trekvogel en overwinteren in Afrika.

Relatief belang binnen Europa: De visdief broedt, buiten het West Palaearctisch gebied, in Centraal Azië en in de kustgebieden van West Afrika en Noord en Midden Amerika. De visdief is in Europa een wijd verspreide broedvogel van (vooral) kustgebieden in Noord- en Midden-Europa en meer regionaal ook het binnenland. Hoewel de soort in Europa een ruime verspreiding kent, zijn de aantallen en dichtheden in Nederland uitzonderlijk en typerend voor de delta van de grote rivieren. Van de populatie in de EU-landen broedt 12% in Nederland. De Europese populatie (140.000-190.000 paren in landen van de Europese Unie,) was in 1970-2000 stabiel en is in 1990-2000 stabiel gebleven, op EU-niveau wordt de soort als niet-bedreigd beschouwd.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: De visdief broedt vooral in kustgebieden op kale of schaars begroeide terreinen, bij voorkeur op eilanden of kwelders, vaak in associatie met andere sterns of met kokmeeuwen. In het binnenland nestelt de soort op enigszins vergelijkbare min of meer kale terreinen bij binnenwateren. De visdief nestelt ook in bebouwde gebieden op haven-, industrie- of opspuitterreinen. De foerageervluchten, waarbij gezocht wordt naar kleine vissen, strekken zich voor het merendeel uit tot op 5-10 km van de kolonie, maar soms zoekt de visdief zijn prooi ook op meer dan 30 km van zijn broedplaats.

Voedsel: De visdief voedt zich bij voorkeur met kleine zogenoemde 'rondvis', die hij meestal duikend bemachtigt. Bij gebrek aan rondvis wordt overgeschakeld op kleine platvis, kreeftachtigen, wormen en insecten.

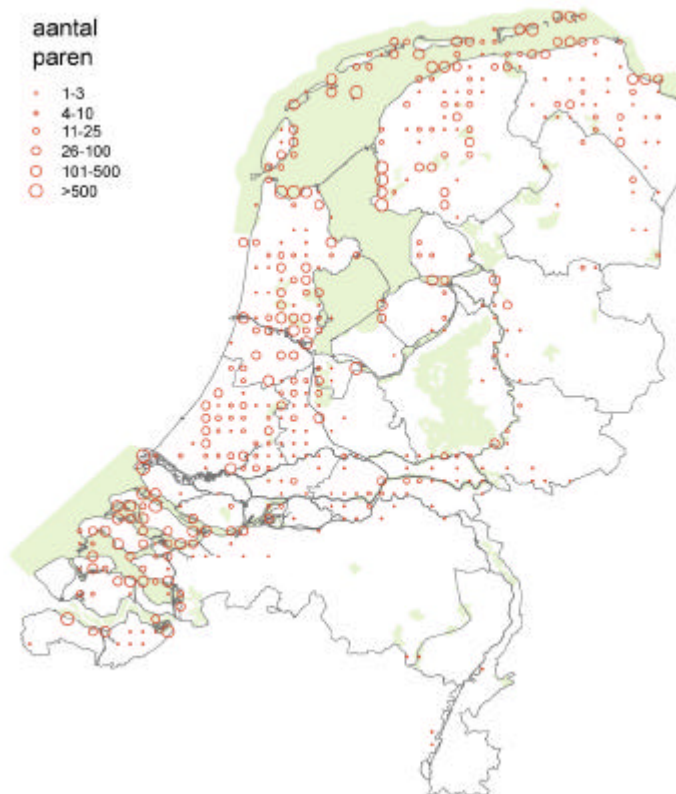
Rust: De mate van verstoring gevoeligheid van de visdief is gemiddeld, in foerageergebieden matig groot (verstoring bij < 100 m afstand). Op de broed-, slaap- en rustplaatsen zijn de visdiefjes zeer gevoelig voor verstoring (verstoring bij > 300 m afstand). Ook de gevoeligheid voor verstoring van zijn leefgebied, de eilanden, zandplaten en open landschappen is groot. Waarschijnlijk is het effect van verstoring op de populatie van gemiddelde grootte. Het is niet ondenkbaar dat vestiging van de visdief op zandplaten op de eilanden en in de Delta niet plaatsvindt vanwege sterke verstoring door land- en waterrecreatie. Zulke verstoring is te voorkomen door rond vogelkolonies een recreatievrije bufferzone van 200-350 meter aan te houden. Aangetoond is dat kolonievogels een ogenschijnlijk geschikte nestplaats vaak verlaten wanneer er verstoring tijdens de vestigingsfase optreedt.

Minimum omvang duurzame populatie: Vanuit populatie-ecologische optiek zijn voor een duurzame sleutelpopulatie van de visdief ten minste 20 paren vereist. Voor een gunstige staat van instandhouding zijn op nationale schaal minimaal 20 sleutelpopulaties vereist (>400 paren). In dit

geval betekent dit dat er minimaal 20 kolonies aanwezig moeten zijn. De duurzaamheid van de populatie in ons land zal door het zeer geringe aantal grotere kolonies altijd twijfelachtig blijven.

4. Huidig voorkomen

De kern van het verspreidingsgebied van de visdief ligt overduidelijk in de lage delen van Nederland, met accenten op het Delta-, Wadden- en IJsselmeergebied. Het voorkomen langs de grote rivieren en in natte gebieden in het noorden en westen van het land is aanzienlijk bescheidener. Grote kolonies zijn alleen aanwezig in het Delta- en Waddengebied en op de Friese IJsselmeerkust. Broeden diep in het binnenland komt tegenwoordig nauwelijks voor.

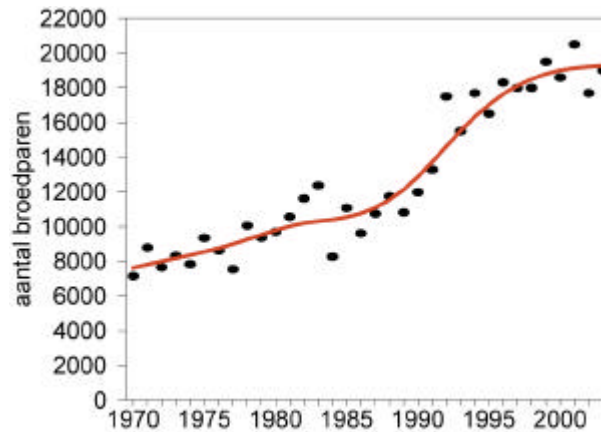

Verspreidingskaart visdief

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: [kaart invoegen met vergelijking 2 broedvogelatlassen - +/- kaart] [2 trendgrafieken – nationaal en opgesplitst naar regio's].

Vergeleken met het niveau van 1950-1960 (tot 40.000 paren) zijn de huidige aantallen van de visdief half zo groot. Ondanks een geleidelijk herstel vanaf ca. 1980 is er geen aanwijzing dat het niveau van voor 1965 zich zal herstellen.

Aantalsontwikkeling broedparen visdief

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de visdief laat over de periode 1981-2003 een matige toename zien (die is significant en omvatte < 5% per jaar). Over de periode 1994-2003 is de landelijke trend stabiel (er is geen significante aantalsverandering opgetreden).

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: matig ongunstig

Het verspreidingsgebied van de visdief is iets gekrompen, de bezetting is met 7% verminderd. Dit komt vooral door het verdwijnen van broedplaatsen in Hoog-Nederland. Tot op zekere hoogte is dit verlies gecompenseerd door nieuwe vestigingen in het westen en noorden van het land en in het westelijke rivierengebied.

Beoordelingsaspect populatie: matig ongunstig

De Nederlandse populatie van de visdief heeft in de laatste decennia een voortgezet herstel vertoond. De landelijke broedpopulatie is sinds 1973-1977 bijna verdubbeld. De aantallen van (30.000-40.000 paren) vóór de gifcatastrofe van ca. 1965 zullen waarschijnlijk nooit meer gehaald worden. De grootste kolonies zijn te vinden in het Waddengebied (Griend en Balgzand) en in het Deltagebied (Scheelhoek-eilanden en Slijkplaat in het Haringvliet, Hooge Platen in de Westerschelde). Elders komen alleen in het IJsselmeergebied kolonies van tenminste 100 paren regelmatig voor, daarbuiten is dit een zeldzaam verschijnsel. De Nederlandse broedpopulatie telde in de periode 1979-1983 gemiddeld 11.000 paren en in 1999-2003 gemiddeld 19.000 paren.

Beoordelingsaspect leefgebied: matig ongunstig

De Nederlandse populatie van de visdief herstelt zich langzaam. De grote kolonies van de visdief in kustgebied zijn gevoelig voor verstoring, predatie (door ratten, soms ook door gespecialiseerde meeuwen) en vegetatiesuccessie. Nieuwe belangrijke kolonies kunnen eventueel ontstaan op plekken waar hoge natuurlijke dynamiek (eilandvorming), trage vegetatiesuccessie (vooral zoute wateren) en veiligheid samengaan. Voedselproblemen treden soms op zowel in broed- als overwinteringsgebied door intensieve visserij. Het is gebleken dat de soort uitermate gevoelig is voor indirecte vergiftiging.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Het is te verwachten dat het populatieherstel van de visdief nog enige tijd aanhoudt, zeker indien gunstige maatregelen getroffen worden zoals de aanleg van eilanden in zoute of brakke gebieden.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor herstel populatie tot 20.000 paren.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Voor het behoud van de visdief is voortgezet herstel nodig van de broedvogelpopulatie tot het potentieel van 20.000 paren met ten minste 5 kolonies in het Waddengebied en de Delta en hervestiging in oorspronkelijke broedlocaties. Verder is uitbreiding van broedlocaties van belang. Geschikt zijn gebieden met een hoge dynamiek zoals nieuw gevormde eilandjes en met een trage vegetatiesuccessie, voldoende rust en isolatie ten opzichte van predatoren.

Oordeel: matig ongunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	matig ongunstig
Populatie	zeer ongunstig	matig ongunstig
Leefgebied	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig
Eindoordeel	zeer ongunstig	matig ongunstig

6. Bronnen

- Arts, F. & Meininger, P.L. 1995. Foeragerende sterns in het Westerschelde estuarium: een verkenning in verband met verdieping. RIKZ Werkdocument OS-95.835X. Rijksinstituut voor Kust- en Zee, Middelburg.
- Boecker, M. 1967. Vergleichende Untersuchungen zur Nahrungs- und Nistökologie der Flußseeschwalbe (*Sterna hirundo* L.) und der Küstenseeschwalbe (*Sterna paradisaea* Pont.). Bonn. zool. Beitr. 18: 15-126
- Meininger, P.L., Arts, F.A. & Swelm, N.D. 2000. Kustvogels in het Noordelijke Deltagebied: ontwikkelingen, knelpunten en potenties. Rapport 2000.052. RIKZ, Middelburg.
- Stienen, E.W.M. & Brenninkmeijer, A. 1992. Ecologisch profiel van de Visdief (*Sterna hirundo*). RIN-rapport 92/18. DLO-Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek, Arnhem.